Universal Declaration of Human Rights - Baatonum

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, http://www.unicode.org/udhr.

Me tənun asaria yen adunia nəəsiabu

Garin tore

Nde mè ba doke mà təmbu kpuron beere ka ben asaria nerabu səəra tii məru ka gem weebu ka sere si na ta tasa anduniaə.

Nde mè dunia sɔɔ tɔmba ǹ ki bu tɔ nun asaria ka yɛru sariru dooru doke sere ba n ye tusa n dera daa kam ya dabia ma ya duniagibu daakari seeya. Yen sɔna yé tɔnu kanamɔ n kpuro kere yera ù wa u n tii mɔ kpa ù gere yè u bwisika, u tamaa doke kpa ù narùrabu ka yaaru biru ko,

Nde mè yè ya kere yera tem mi ba wooda swii bu tɔnum asaria nɔni doke, n wa tirasi yu ku wii deema ù ka tii yina yen sɔ ba wii yoru diisiamɔ ka ba wii takaasi mɔ̀,

Nde mè yè ya kere yera bu nəəsina ka bu bərənu dam ke tem baa,

Nde mè tire te soo tem tom bè ba. Waa ONUN yigberu soo ba tonun asarian tii, win girima ka win beere, ton duro ka ton kuron nerabu (goo kun goo kere) kpam naane kua. Ma ba yii bu (swaa kpee) ko ne tombun waaru ta koo ka sosi, kpa bu waaru gosia doonoorugiru mi tii mora kon kpa,

Nde mè tem ka tem mè mu, yigberu duuwa me ka ONU ba mua bu ko mè ba koo ko bu ka tonun asaria ka win tii morun tii tii girima doke,

Yè ya kere yera suam tem (tia) mè tonun asaria ka win tii morun swaa soo, n wa mè ba yii ba ne ba koo ko bu yè ko mam mam.

Menno boko ge, ga yorasia ga ne:

me tonun asaria yen andunia noosia bi bu saawa, gaa ni bweseru baatere ka tem baamere mu kasu mu naa, n wa tombu kpuro, som ko yenu ka yigbenu kpuro, bà n tonun asaria noosia bi bwisika bu asaria girima dokebu ka tii moru wuu swaa daasia ka keu soosibu ka sere bwisi sosibu. Kpa bu ko mè ba koo ko n wa kpure kpure ba aweren temo, bu girima doke bi ka tii moo te sua, kpa bu ka som buru ko wuu si su waa yigbe te soon tombun tii ka tem mè ba mo min tombu soo.

Damba 1

Ba təmbu kpuro marawa ba tii mə, ba nɛ, girima ka saria səə. Ba ra bwisiku, ba dasabu mə, ma n weene ba n waasinɛ mɛrobisiru səə.

Damba 2

Baawere ko kpi u sariaba ka tii moo ni ba kpara min baruka digoo kun tuko, bwesera, wasin gona, durowa, kurowa, politikin beragia, n kun me bwisikunu gana.

Yen biru, n ǹ kooro bu tem ka tem wunana politiki ka wooda swaa soo. Kà da tem min di tonu yarima, mu tii monu mua, mu ǹ muε ro.

Damba 3

Tənu baawere u waarun saria mə ka tii məru, ka sere mɛ ba koo wii yina.

Damba 4

Ba n goo yoru muamə, bu sere wii dendi. Ba yoru diisiabu ka yoru muaba yina.

Damba 5

Ba ǹ goo takaasi mɔ̀, ba ǹ ma goo nɔni swaaru sɔɔsinɔ, bu sere goo nuku kɔsuru, ka sanani ka ma sere yè n ǹ weenɛ bu tɔn wundeko ni kuaa siimaa ko.

Damba 6

Baawere asaria mɔ yan kpuro bu wii tuburi ù n siribun tɔnu.

Damba 7

Tombu kpuro ba newa woodan bera (swaa soo) n maa weene tii yina bi ba ko ka be yina, bun saa tia bu ku goo suu wuna, n da ma ba saria ye sara, bu ka wa bu be taki di ka bu be noo kuuri be kpuro wooda ya ko be gane.

Damba 8

Tənu baawere u saria mə ù win tem siru ye feagiru faaba kana ma ba wi toraa swee yi səə wooda ya wi nəə ka.

Damba 9

N ǹ korə bu tənu yərasia, bu wii nua n kun mɛ bu wii tem yara.

Damba 10

Tonu baawere u saria mo, naa nebu wolluyee, ù win mem gere bu noo dee dee samaan noni, kpa siri yeru te ta n gonnu ka yaa murenamo, tu wunana ù n gem mo, yè n win baa ka win tirasi, tora te ba ma wi waasi tà n gem, sirikobu bu asaria ko.

Damba 11

- 1. Tonu wi ba toraru waasi, ma ba ǹ gina ten see da noma tura, yen yero kun gina gee mo. Bà n koo wi siria n saria mo u goo kasu wi u koo ka wii yina.
- 2. N 'n weene bu tonu taare we yèn so u gaanu kua n kun me yèn so u gaanu duari ni nu 'n waa toraru ka asarian swaa soo, saname u ni kua Yen biru, n ѝ weene bu yero taare we ya n kpaaru kere nde yè ba ko raa wii we saa ye u tora.

Damba 12

Tonun waarun gari, win yenu win noosina ka win berusebu ya ngoo wa. Mena maa n nweene bu tonu beere biasia kam soo. Nweene asaria yu ka tonu yina ka kookoo si sa sia mi.

Damba 13

- 1. Tənu baawere u saria mə ù da mi u ki, kpa ù win yenu bani win temə.
- 2. Tɔnu baawere u saria mɔ ù tem gam n di see, ka da win tin tem, u koo ma kpi ù wure ù wuraa mi.

Damba 14

- 1. Bà n tənu takaasi mə, u saria mə ù waayeru kasu tem gam gia, kpa ù tem min baruka di.
- 2. Ba ǹ kpɛ bu asaria ye gbiisia ma ba seeda kua ba wa mà u torawa. N ǹ maa koorɔ bu asaria ye gbiisia ma win kookoosu kun saa dee dee n de mɛ yigbɛ baka te ONU ya yii.

Damba 15

- 1. Tənu baawaren sariawa u n saa tem gam tənu.
- 2. Ba nì goo yinarimo u n saa tem gam tonu, bu sere wii yinari ù tem swɛyna.

Damba 16

- 1. Saa tənu saa gaa tura, ba ǹ bweseru garu, tem gam təndu, gusu nə saaru garu suu wunɛ, tən kurə ka tən durə ba saria mə bu suana kpa bu bibu ma. Ben saria ya nɛ wa suanaan swaa səə.
- 2. Be ba ki bu suana sere bu gina nəəsina n kun tirasi.
- 3. Sa seewa sa tonun bweseru deemawa tem mi, bwese tera ta gbiiya n ma weene bu ka tè yina.

Damba 17

- 1. Baawere, a, wi turowaa a be dabinaa, u kon win baa mowa.
- 2. Ba n kpe bu tənu win gaanu wərari ka dam.

Damba 18

Tonu baawere u ayeru mo: ù bwisiku nde mɛ u ki, u n dasabu mo, kpa ù gusuno sa; aye te ta dera u koo kpi ù gusuno saaru garu deri ù garu swii, nde mɛ u koo kpi ù gusuno saa wi turo, n kun mɛ sannu sannu, samaan wuswaao n kun mɛ win berao nde mɛ u ki.

Damba 19

Tonu baawere u saria mo ù gere me u wa, u kun nande, kpa ù gari ka dabaaru yè u nua tem pusi me u kpia ka mi u ki.

Damba 20

- 1. Tənu baawere saria mə ù mennə ka yigberu kó ta kun naanaanu ganu mə.
- 2. 2. Ba n goo tirasi mò ù yigberu garu du.

Damba 21

- 1. Tənu baawere u saria mə ù win tem təmbun wunanəsu səə du ù n ki win tii tii, n kun mɛ ù səməbu gabu wuba bé u ki bu wi wunana.
- 2. Tənu baawere koo kpi ù samaa səmburu (bature səmburu) ko, nde mɛ ba yen kpuna yii.
- 3. Me samaa ya yii mi soora tem dam mu tasa. Swaa ye soo ba ko n da tete to, taki sari, sanam ka sanam, tombu kpuron noni biru n kun me bokusao, bu ku goo tirasi ko u ka goo tete toowa.

Damba 22

Tonu baawere u saria mo u nom keru wa, mi win baa ya waa kpuro. Ka win tem kookari, ka mi noosina yè ya waa ka tem tukun dam, n wa win waaru tan girima mo.

Damba 23

- 1. Tonu baawere u saria mo ù som buru ko, ù gosi te u ki, ka ten yè ta mo n koo ka wi naawa kɛru wa somburu tà n ra yora gaso.
- 2. Təmbu kpuro, ba kəsia teeru mə bu mua saa ba ka səm bwese te eru mɔ́
- 3. Wi u səmburu mə kpuro u saria mə ù kəriaru mua mɛ n weenɛ, sere tu wi win yɛnugibu turi mɛ ba kon ka waaru dimə dee dee, n koo koora buka be yina.
- 4. Tonu baawere u saria mo wi ka gabu bu som kowobun yigbe te ta ra ka be yine swii, kpa bu kpan yigbe merosu soo du si su ko nda ka be sune.

Damba 24

Tonu baawere u saria mo ù wera, u dwee, ù somburu ko u ku saka sarasia, kpa ù weraru ka kosiaru giru mau sanam ka sanam.

Damba 25

- 1. Tonu baawere u saria mo ù waaru diisina me u koo ka win bwaa dobu, win bwe, ka win yenugibugia noori, nde dianun bera, yanu waayeru, dokotoro tim. Win somburu tà n yora, ù n bara ù n yemo kua, ka sere yè u mo yà n buera n kun ka win goru kiru, u saria mo nom kerun yigberu tu wii dera.
- 2. Yəəniru ka biru ta saria mə bu te nəəri gem gem. Kurə wi na ka kurə kpaaru mə win bibu, ka wi na n ka kurə kpaaru mə n bibu, be kpurə somi tee tera ba ko be ko.

Damba 26

- 1. Tonu baawere weene ù keu ko. Keu ya weene bu ye ko n kun ka gobi, n n man kere keu dii piibinugia. Kei dii piibinunkeu ya saa tirasi. Keu noman som meeribu gia ka gbankoko som meeribugia n weene bu n saa tombu kpurongia, saa ba ka yen saka tura.
- 2. Yè tɔnu kasu keu sɔɔ yera bwɛɛ dora, n wa tɔnum asaria ka win tiin mɔrun nɔni dokebu bu dam sosi. Keu ya weenɛ yu somi mɛ nɔɔsina, suuru, ka kiru ta kon ka waa tem kpuro, bwese wuunu kpuro n kun mɛ gusunɔ saarugibun mi. Kpa yu kpam yigbɛ baka te ba soka ONU somi ten wɔri sɔɔ mè ta koo ka sina sɛɛru swii andunia sɔɔ.
- 3. Biin tundo ka biin mero ba ayeru mɔ bu ben bibu keu doke swaa yè ba ki sɔɔ.

Damba 27

- 1. Tənu baawere koo kpi, dwee bi təmba mɔ̀ ù bi du ma u ki, kpa ù bin baruba di. Tənu baawere koo kpi ù kasoo səɔ du kpa ù yen arufaani di.
- 2. N weene su ka tabu yari, n wa wi u kasoo mɔ̀ (gaanun gɔsiabun bera, tire yoran beran) ù yen arufaani di.

Damba 28

Tonu baawere u saria mo ù ko me u koo ko, tombu soo ka tem tukumo, baayere ya n ka noo ne saria ka tii moo tèn gari ba kpara mi soo kpa tombu ka yè somburu ko.

Damba 29

1. Tənu, tirasi, səmbura, wi yiiye ù samaa kua domi mi səəra u ko win baayere siisia mɛ u ki.

- 2. Tonu à n asaria ka tii moru mo a n maa winsingia geriti, a n tii ye n wa goo ù ku ka googia menna kpa wuu gu ka sina see. Ba ne mi be tonun ayera yora, mi n dia googiru ta torua.
- 3. Saria be ka tii mɔɔ te, ye kpuro, ba ǹ ka yo sɔmburu mɔ̀ bunanam. Nde mɛ yigbɛ bakate ONU ya yii mɛsuma ba koo sua.

Damba 30

Yè ka yè ba yii tɔnun asarian bera mi baasi, kpunaa gaa ka kookoosu gasu maa sari, si ba koo tusia nɛnɛm, tem gam, bu ka saria ka tii mɔɔ te ba kpara mi kpeera - sia pai.